

beeld uit velen: 'JB wil direct aansluiten (. . .) maar FdK taxeert deze stap als ongewenst, wil zijn beurt afmaken (. . .) door GK die zich verkeerd begrepen ziet' etc. (p. 36).

Mijn oordeel is aldus gemengd. Enerzijds biedt het boek een leesbare inleiding in een boeiend veld van onderzoek en geeft het daarbij en passant een aantal verstandige inzichten en inspirerende interpretaties. Anderzijds schiet het tekort in wetenschappelijke fundering en vereiste zorgvuldigheid en verwijst het de lezer niet voldoende door naar de relevante literatuur. Een half gemiste kans.

Paul ten Have

Noot

1. Zie o.m. Ad Foolen e.a. (red.), *Conversatie-analyse*, Groningen, Xenon, 1980; Dick Springorum, *Spreken in gesprekken: inleiding in de structuurbeschrijving van gesprekken*, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1981; Paul ten Have, Speciaal nummer conversatieanalyse, *Tijdschrift voor Taal- en Tekstwetenschap*, 2, 2 (1982) en Willy Weijdemans e.a. *Strukturen in verbale interactie: strategieën van sprekers en hoorders in het taalgebruik*, Muiderberg, Coutinho, 1982.

W.P. Knulst (SCP), Mediabeleid en cultuurbeleid, een studie over de samenhang tussen twee beleidsvelden, Staatsuitgeverij, Den Haag, 1982

Deze studie biedt heel wat: een inventarisatie van het gebied van de media en cultuur en het overheidsbeleid in deze sectoren; een historisch-sociologische beschouwing over kwaliteitsstandaarden die met betrekking tot media en cultuur worden gebruikt, in het bijzonder door de overheid; aan bestaand statistisch materiaal ontleende maar nieuw gepubliceerde gegevens over publieksgroepen; een vergelijkende analyse van beleidsdoelstellingen en -instrumenten. Helaas wordt niet aangegeven in welke mate de overheid voor de sectoren gelden uit algemene middelen ter beschikking stelt, noch hoe dit zich verhoudt tot de groot-

te, sociale samenstelling en eigen bijdrage van publieksgroepen.

Eén van de hoofdlijnen van het betoog is de tegenstelling tussen media- en cultuurbeleid. Terwijl de overheid zich in de mediasector niet met de inhoud van zaken bemoeit, en als haar belangrijkste doel ziet een variëteit van uitingen te bevorderen, richt zij zich in de cultuursector op het stimuleren, ondersteunen en zo breed mogelijk verspreiden van uitingen die voldoen aan kwaliteitsstandaarden uit een intellectuele cultuurtraditie en worden uitingen van populaire massacultuur aan de vrije markt overgelaten. Knulst heeft overigens moeite om 'informatie en cultuur vooraf volgens intellectuele maatstaven te kwalificeren'. Er 'resteert slechts de mogelijkheid dit aanbod te typeren naar opleidingskenmerken van de gebruikers'. Dat lijkt mij een omkering van het probleem. De vraag is waarom sommige media- en cultuuruitingen bijna uitsluitend door een hoog opgeleid publiek worden geconsumeerd, waarom – ondanks het toegenomen onderwijsspeel – de belangstelling voor veel cultuurvormen voortdurend afneemt, en waarom de cultuurspreiding volledig mislukt is (het rapport draagt voor deze drie uitspraken nieuwe gegevens aan). Tot een verklaring komt hij niet.

In zijn theoretische beschouwing verwijst Knulst naar Elias en A. Hauser als geschiedschrijvers van de verfijnde levensstijl die tot de 'plechtstatige', 'ceremoniële' of 'gewijde' deelname aan cultuur heeft geleid. Daarnaast wordt verwezen naar de functionalistische hypothese (Shils, Gans) dat 'high culture' en 'popular culture' binnen subculturen als functionele equivalenten optreden, dat wil zeggen in dezelfde behoeften voorzien. In deze context leidt dit tot een pleidooi voor gelijkwaardige behandeling van deze cultuurvormen. Dat vind ik een *verrassend* gezichtspunt, vooral op het functionalisme (dat immers vaak gelijkgesteld wordt met een conservatieve ideologie). Het is ook een *nuttig* gezichtspunt, omdat het leidt tot de vraag wat nu eigenlijk intellectuele kwaliteitsmaatstaven zijn. Men zou 'intellectuele kwaliteit' zonder meer gelijk kunnen stellen met 'com-

plexiteit van cultuuruitingen', die voor alle groepen binnen een samenleving hetzelfde is, maar die hoog-opgeleiden beter kunnen verwerken. Echter, de vermelde theoretisch-sociologische gezichtspunten geven voedsel aan de veronderstelling dat groepsnormen binnen subculturen de maatstaven bepalen. Het lijkt me dat de auteur dit consequenter had kunnen uitwerken in plaats van slechts met een operationele definitie van intellectuele kwaliteit te komen. Duidelijker dan nu het geval is had dan de conclusie kunnen zijn: er is reden om op het terrein van cultuur beleid te voeren zoals nu in de mediasector van kracht is. Een directere koppeling tussen aanbod en vraag met een garantie voor een verscheidenheid van uitingen.

Niettemin, door de brede opzet van onderwerpen, het gebruik van verschillende theoretische inzichten in een toegepaste sfeer en het bieden van nieuwe empirische informatie laat dit rapport (opnieuw) zien dat het Sociaal en Cultureel Planbureau bijdragen levert van hoge kwaliteit die de vergelijking met de academische sociologie met gemak kunnen doorstaan.

Harry Ganzeboom

H. Lagerwaard en J. Mul, Scripties Onderzocht; uitgave 9 van het COMT, Leiden, 1982

Door de auteurs werden 60 doctoraalscripties, afkomstig uit de antropologische, sociologische en politicologische Nederlandse universitaire instituten, onderzocht. De scriptieschrijvers en hun begeleiders zijn geïnterviewd over de totstandkoming van de scriptie; verder is elk werkstuk voorgelegd aan twee herbeoordelaars die aan de hand van een aantal criteria de kwaliteit beoordeelden, en daarbij ook tot een eindoordeel kwamen.

De belangrijkste conclusie die ik aan het uitvoerig rapport (tegen de 150 pagina's) ontleen, is dat niet alleen de herbeoordelingen praktisch ongecorrleerd zijn met de oorspronkelijke beoordelingscijfers, maar vooral dat de oordelen van de herbeoordelaars on-

derling niet of nauwelijks gecorrleerd zijn. Met andere woorden: het oordeel van de één heeft niet of nauwelijks voorspellende waarde voor het oordeel van de ander.

Dat de herbeoordelaars veel lager oordelen dan de oorspronkelijke begeleiders – bijna de helft kreeg een onvoldoende – is wat minder interessant: de herbeoordelaars zullen aanzienlijk minder remmingen dan de eertijdse begeleiders hebben gevoeld om nu eens goed kritisch te zijn.

Het volslagen gebrek aan overeenstemming is echter zeer frappant, en stimuleert tot nadenken over de oorzaken. Ieder die ervaring heeft met collega-begeleiders weet hoe door de ander soms volstrekt andere maatstaven aangelegd worden, maar zelden is de persoonlijk-subjectieve (of de subculturele: het instituut) bepaaldheid van beoordelingen zo pregnant aangetoond als in dit rapport. Een verbetering kan misschien bereikt worden als beoordeelaars bereid zijn om periodiek de eigen criteria en de eigen waarderingen te toetsen aan die van niet-al-te-naaste collega's door met een aantal mensen eenzelfde werkstuk individueel te beoordelen en vervolgens gebelken discrepanties te bespreken. Door de auteurs van bovengenoemd rapport wordt opgemerkt dat het ideologisch gebonden karakter van sommige scripties de herbeoordelaars nogal eens parten speelt. De ene beoordelaar heeft de neiging om een marxistische scriptie als bevooroordeeld en daardoor onwetenschappelijk te kenmerken – en daarom een onvoldoende te geven – , een ander tilt minder zwaar aan dit aspect, plaatst het a.h.w. tussen haakjes, en kan dan op andere facetten lettend tot een voldoende komen. Mogelijk is het vooral dit aspect – de auteurs spreken over 'uiteenlopende wetenschapsopvattingen' dat tot grote discrepanties leidt. En zo is er misschien toch nog rechtvaardiging voor de keuze van deze probleemstelling door een 'Centrum voor Onderzoek van Maatschappelijke Tegenstellingen'.

P.G. Swanborn